

O WŁADZY MARSZAŁKOW

KORONNYCH

Y WIELKIEGO XIĘSTWA LITEWSKIEGO.

ZE do za[illegible] w Marszałkow Koronnych ieszcze w Roku 1504 od Nayiaśnieyszego Alexandra Predecessora naszego przepisanych przybyło z czasem wiele innych wielkiey wagi powinności to z mieysca w Senacie, to z sądowey Iurysdykcyi, to z straży bespieczeństwa Krolewskiey Osoby, to z dozoru porządku w miastach rezydencyi naszey, nakoniec z pierszeństwa w Kommissyi Brukowey wynikaiących, przez co zadosyć uczynienie temuż Urzędowi nietylko iest trudne, ale staie się prawie niepodobne. Więc My Krol dogadzaiąc powszechney usłudze od rządzenia Dworem Naszym Wielmożnych Marszałkow Wielkich y Nadwornych oboyga Narodow odtąd na zawsze uwalniamy, y tę całą część Urzędu Ich do rządu wewnętrznego Dworem naszym z Prawa wspomnionego Roku ściągaiącą się na inną Osobę z pomiędzy zostaiących przy Boku Naszym zdolną do tego, przez nas upatrzoną zdawać będziemy, sąd ednak tego Dworu Naszego przy Iurysdykcyi Marszałkowskiey iak

 dotąd

dotąd bywał, zostawuiemy; iako zaś między nayceln'eyszemi Marszałkowskiemi obowiązkami iest bespieczeństwo Osoby naszey, a przy niey wszelkiey kondycyi Ludzi pod Bokiem Naszym znayduiących się Sądową Jurysdykcyą ugruntowane. Przodkowie też Nasi Naywyższy Sąd względem życia y honoru każdego z Obywatelow w Ręku swoich maiący, tenże *Pluralitati* zdaniow *in subselliis* oddali, ktorą y My sami w Sądach naszych Relacyinych uroczyście zachowuiemy, przeto rownie mieć chcemy aby y w tym *ultimæ instantiæ* Sądzie naszym Marszałkowskim Kryminalne sprawy *pluralitate votorum* decydowane były, do ktorych to Sądow *ad Causas Criminales tantum* za Assessorow czterech Senatorow świeckich pierwszych *in ordine* przy Boku Naszym przytomnych; z Stanu zaś Rycerskiego czterech Urzędnikow świeckich, czyli to Koronnych, czyli to Litewskich, ktorzy w mieyscu Rezydencyi Naszey na ten czas znaydować się będą [wyiąwszy od tey obligacyi Sekretarzow, Referendarzow, Podskarbich Nadwornych y Pisarzow WW. oboyga Narodow iako z Urzędow swoich *in aliis subselliis* zasiadaiących) wyznaczamy; Gdy tedy przypadnie do sądzenia sprawa Kryminalna Wielmożny Marszałek W. *natus Præses* w Sądach swoich albo pod niebytność iego, lub pod czas choroby lub inney iakiey zabawy Wielmożny Marszałek Nadworny, WW. y UU. Assessorow o Dniu y godzinie do sądzenia uwiadomić będzie powinien; a ci uwalniać się y wyłamywać od zasiadania w Sądach Naszych Marszałkowskich nie maią: mieysce na tych Sądach po Marszałku W. y Nadwornym [gdyby razem zasiadać miał] Senatorowie *suo ordine* iak w Senacie siedzą, Urzędnicy zaś po Naywyższych Podkomorzych według dawności daty swoich Przywileiow zasiadać będą, ktorzy to Urzędnicy wezwani od Prezyduiącego Marszałka do Sądow Marszałkowskich *ad Causas mere criminales* przysiądz przed Nim *tenebuntur* według następuiącey Roty.

„ Ia NN. Przysięgam Panu BOGU Wszechmogącemu; Iż sprawiedliwie według BOGA, Prawa pisanego, y Stron kontrowersyi sądzić będę, na bogatego y ubogiego, Przyiaciela y nieprzyiaciela, Obywatela y przychodnia żadnego względu niemaiąc ani przyiaźnią ani żadnemi pogrożkami się nie uwiodę, ale w sądzeniu samego Pana BOGA, Prawa, słuszności y stron kontrowersyi słuchać będę. Praktyk wszelkich w sprawach przypadaiących do Sądu mego z nikim czynić nie mam, ani przestrogi, ani rady dawać, ani brać by też naymnieyszych upominkow nie będzie mi wolno.

Ktorą to Przysięgę tak wykonaną Urząd Marszałkowski w Akta swoie wpisać powinien, a kto raz wykona przysięgę w Akta ingrossowaną iuż powtornie będąc wezwany do tey sądowey Jurysdykcyi ponawiać oney nie ma, chociażby na inny Urząd był od nas przeniesiony; Komplet w Sądach Naszych Marszałkowskich *in Causis* tylko *criminalibus* potrzebny w pięciu Osobach czyli to *ex Senatorio*, czyli *Dignitariorum ordine* rachuiąc w nie Marszałka iednego

go lub obydwoch *absentia aliorum Assessorum non obstante* składać się będzie. *In Casu* zaś *paritatis votorum* w trzecich kreskach, ktore za każdą razą od dołu zaczynać się maią *lege praescripta* dla Kommissyi Skarbowych postąpić będzie należało; to iest do ktorey strony Prezyduiący Marszałek przypisze swoię kreskę, tey decyzya ważność mieć powinna. Ponieważ Urząd Marszałkowski na małą liczbę Piechoty Węgierskiey do straży y usługi swoiey potrzebney ma naznaczoną od Rzeczypospolitey płacę, też Piechotę Pięćdziesiąt Porcyami powiększoną mieć chcemy, y na to do wyznaczoney iuż na tę Piechotę Summy przydawać corocznie kwotę Skarbowi Koronnemu zlecamy. Dla obieżdżania zaś w nocy obszernych przedmieściow y opatrzenia wszelkiego w każdym czasie pod Bokiem naszym bespieczeństwa Kommissya woyskowa co puł Roku dwie Chorągwie lekkie pod Dyspozycyą Laski Marszałkowskiey Koronney, a w Wielkim Xięstwie Litewskim wcześnie przed Naszym przybyciem Kommissya Litewska pod Dyspozycyą Laski Wielkiey Litewskiey ordynować y oddawać powinna będzie, a lubo przy innych Prerogatywach z Prawa, z chwalebnych zwyczaiow, Marszałkom Wielkim służących y z opisu Artykułow Marszałkowskich [z ktorych iedne tylko rządzenie wewnętrzne Dworem Naszym Krolewskim wyieliśmy, do tey Marszałkowskiey władzy wszystko bądź względem wszelkich wiolencyi w mieyscu Rezydencyi Naszey y okolicach *circa circum* na milę, bądź o długi nie na Dobra stoiące, ale na kartę bez zapisania *Forum* innego, albo słownie do krotkiego czasu przez osoby wszelkiey kondycyi gościem w tymże mieyscu przebywaiące od kogożkolwiek zaciągnione, bądź inne sprawy *Personarum Miserabilium* y sprawy zwłoki niecierpiące, y cokolwiek tycze się *Politiem* albo Porządku także ustanowienia taxy *comestibilium & potabilium* y Towarow Kupieckich, miar, wag, Łokci, &c: ato dla wygody Dworu Naszego *& per consequens* dla wygody publiczney podług dawnych Praw iedynie Marszałkom Jurysdykcyą przy Boku Naszym trzymaiącym oddanych, w każdym mieyscu Rezydencyi Naszey należeć powinno; przecież baczność, na ochędostwo ulic, kanałow, bespieczeństwo od ognia doskonałą wiadomość, o Ludziach nietylko mieszkaiących ale y przybywaiących y Cudzoziemcach czym się bawią? y ieżeli godziwy sposob do życia maią? Szczegulniey Urzędom Marszałkowskim zalecamy; dla czego Magistratom mieyskim albo Urzędom w wszystkich Miastach naszych Krolewskich do ktorych *immediate* dozor *praemissorum* należeć powinien gdzie znaydować się będziemy; w materyach *solius Politiei & praemissorum* Dependencyą od Zwierzchności Marszałka Wielkiego nakazuiemy y od Dekretow Mieyskich w sprawach takowych *Parti gravatam se sentienti* appellacyi do Sądow Naszych Marszałkowskich dozwalamy. Od ktorych Jurysdykcyi *tanquam inappellabilis instantiae* nikt iakieykolwiek będąc kondycyi wyłamywać się nie powinien. A osoby *munus* w tey Jurisdykcyi maiące, *ex vi ejusdem muneris* do żadney inney Jurysdykcyi przyciągane pod żadnym tytułem bydź nie maią, lecz *delictum* ich *ex eodem munere* ieżeliby się ta-

A 2 kie

kie pokazało w Sądach. *Supremæ instantiæ* w Marszałkowskich rozeznanie y decydowane bydź powinno. Sprawy zaś w Sądach Marszałkowskich niedokończone dla wyiazdu z mieysca Rezydencyi Naszey y ustaiący tamże Iego Jurysdykcyi z Szlachtą do Grodu, z Mieszczany y Cudzoziemcami do miasta, z Zydami wyiąwszy Warszawę [gdzie do Sądow potocznych Konstytucyą 1658 opisanych y miasta *cumulative* należeć powinny] do Woiewody *servato ordine Regestri* odesłane generalnie bydź maią, Dekreta przytym oraz kondemnaty czyli *infamiæ* w Jurysdykcyi Marszałkowskiey otrzymane *super præsentibus* tenże Urząd *usitato more, super absentibus vero* od mieysca Jurysdykcyi Marszałkowskiey Urzędy Grodzkie lub Mieyskie na Osobach czyli na Dobrach *Jure victorum* exekwować będą. Że zaś iawna iest potrzeba ustawicznego przy Boku Naszym mieszkania Marszałkow Wielkich iako tak wiele czynności publicznych na sobie maiących, a dotąd Stany Rzeczypospolitey na nieuchronne expensa do Urzędu przywiązane żadnego Funduszu dla nich nie obmyśliły, My zachęcaiąc Ich do pilnego Urzędu sprawowania względy na Ich zasługi deklaruiemy; na pensye iednak dla Sędziego, Pisarza, Regenta, Instygatorow, Woźnych y inne potrzeby nie mniey na Exekucyą Kryminalistow gdzieby instyguiący na Ich życie niebyli w stanie kosztu łożyć, corocznie do Rąk y Dyspozycyi Marszałka W. K. w Koronie, a Litewskiego w Litwie pod czas Rezydencyi tylko Naszey z Skarbow *respective* oboyga Narodow Summę 40000 Złotych Polskich dawać naznaczamy. Że wiele dobremu porządkowi y znaiomości Interessow na tym należy, żeby Akta Jurysdykcyi Marszałkowskiey generalnie wszystkie porządnie były trzymane y Ceremoniał wszystkich audyencyi Ministrow Cudzoziemskich wiazdow y wszelkich Aktow publicznych każdy Marszałek Urząd sprawuiący w Księgę wpisywać kazał, więc do tego tychże Marszałkow *pro tempore* iako też *post fata* Ich Sukcessorow do oddawania Aktow Marszałkowskich y wszelkich publicznych skryptow *ad Archivum publicum* Laski Wielkiey obowiązanych mieć chcemy, które to Archivum w Pałacu Rzeczypospolitey dla czterech Jurysdykcyi kupionym y naznaczonym lokowane bydź powinno. Gdyby zaś czyli dla słabości zdrowia czyli dla nieprzytomności ktory z Marszałkow WW. Urzędu swego przy Boku Naszym sprawować niemogł; tedy w Koronie na mieyscu Marszałka W. Kor. Marszałek W. Lit. w niebytności iego Marszałek Nadworny Koronny, po nim zaś Marszałek Nad: Lit. a gdyby y tego niebyło, Minister *Status* Swiecki Pierwszy *in ordine totum munus* Marszałka przy Boku Naszym sprawować będzie; w Litwie wzaiemnie Marszałkow Lit. niebytność Koronni Marszałkowie, a Tych Minister *Status in ordine* Pierwszy porządkiem namienionym zastępować maią. Co się ma rozumieć o czasach między Seymem a Seymem, pod czas Seymow albowiem tak w Kor: iako y w Lit: odprawuiących się podług opisu porządku między Marszałkami oboyga Narodow w Roku 1647. uczynionego y Konstytucyą tegoż Roku approbowanego Jurysdykcya Marszałkowska zostawać będzie.

